

Г. II пробен бр. 1884
Г. I 1-24 1885
Г. II 1-24 1886
Г. III 1-24 1887

ЗДРАВІЕ

общодостъпенъ медицинский и хигиенический вѣстникъ

ПОДЪ РЕДАКЦИЯТА НА

Доктора Бориса А. Окса.

Per noctem ad lucem!

Отъ мракъ къмъ свѣтълина!

ТОМЪ I

Инв. 14239
одд. XIV, 3549

1885

ПЕЧАТНИЦА Л. НИТЧЕ
ВАРНА.

СЪДЪРЖАНИЕ ¹⁾.

I. Обща и частна хигиена.

Алкохолът и алкохолизмът. Отъ д-ра Е. Бжезинский, 143.

Върху дезинфекцията. Отъ д-ра Ск. 109 и 117. — *Видът и качеството на мьсото.* Отъ ветер. Ф. Хелковский, 27. — *Върху кжщитъ въ градоветъ.* Отъ В. Н. Бензенгра, 69 и 79. — *Върху построяката на училищнитъ здания,* 149. — *Влиянието на сифилиса върху намаляването на населението.* По Фурниє, 45.

Дезинфекцията на заходитъ съ растителна плътъ, 134. —

Значението на дѣтинскитъ игри. Отъ д-ра Е. А. Погровский. Прев. Н. Р. 41 и 51. — *Здравословното състояние на гр. Варна,* 1. — *За чистотата на кожата.* Отъ д-ра М. О. Перфильева, 161. — *Значението на обществената хигиена.* Отъ д-ра М. В. Игнатъева, 26. — *За тютюнтъ.* Отъ проф. И. М. Догеля, 178. — *За мъркитъ въ случай появление на холерата,* 142.

Калпаво кафе, 37. — *Кърмене и млъдание на малкитъ дѣца.* Отъ д-ра А. М. Линтварева, 3, 9 и 21. — *Къмъ въпросътъ за борбата срѣщу холерата,* 111. — *Къмъ въпросътъ за правилната организация призьрнито и оглѣдванието душевно-болнитъ въ Бѣлария.* Отъ д-ра I. Брадель, 125 и 133.

Морски бани, 81. — *V. международенъ хигиенически конгресъ въ Хага.* Отъ д-ра II. Брадель, 85, 93 и 101.

Нѣколко думи върху проституцията, 33. — *Нѣщо си за здравето.* Отъ Ж. Я. Жекова, 52. — *Нѣщо си по хигиената на училищата.* Отъ д-ра Е. Бжезинский, 61. —

Пиението на вода, 104.

Узнавание на калпавото бравешко масло, 136. — *Училището и домътъ.* Отъ д-ра Бока, прев. С. Х. Н. 174.

Хранението и диета. Отъ проф. Т. Билрота, прев. 167 и 177.

II. Болѣсти и способи за предпазването отъ тѣхъ.

Блатна треска. Отъ д-ра Н. Петрова, 186. *Върху лѣтния диаррея.* Отъ д-ра М. В. Игнатъева, 128. — *Върху шинитъ въ случай на нужда,* 153. *Върху храната на хора съ боленъ стомахъ,* 37.

Домашна медицинска помощъ противъ болѣстнитъ мѣсечни очиствания. Отъ д-ра Ск., прев. Т. Георгиева, 105. — *Дѣцасмукати,* 37. — *Домашне лѣкувание на диареитъ.* Отъ д-ра М. В. Игнатъева, 128. —

Епидемическа кашлица. Отъ д-ра М. В. Игнатъева, 87. —

Значението на цѣроветъ при лѣкуванието на болѣститъ. Отъ д-ра М. В. Игнатъева, 53. — *За пренасянето на раненитъ само съ ржцѣ.* Отъ д-ра Г. Фрелиха, 183.

Колецъ или развитъ пѣпъ. Отъ д-ра Д. П. Моллова, 2. — *Коремънъ тифъ.* Отъ проф. Т. Билрота, прев. Т. Георгиева, 42, 54 и 65. — *Кафето, като средство за превързание,* 122. —

Лѣкувание отъ краста, 28. — *Лѣкувание отъ ленточнитъ глисти,* 29. — *Лѣкувание отъ испотвяние на краката,* 30. — *Лѣкувание отъ хръма,* 44. — *Лѣкувание отъ сифилисъ.* Отъ д-ра С. В. Григорова, 73 и 89. — *Лѣкувание отъ трихини,* 114. — *Лѣкувание на охтиката.* Отъ проф. Нотнагеля, 121. — *Лѣкувание на брадавицитъ и мозолитъ,* 123. —

Медицинский термометръ, 182. —

Нѣколко думи върху охтиката, 70, 79 и 113. — *Най-проститъ способи за повдигане и пренасяние на боленъ съ пречупенъ бракъ,* прев., 154. —

Прости домашни лѣчебни средства. Отъ д-ра М. В. Игнатъева, 5, 12, 21 и 35. — *Предпазване отъ мѣхурчести глисти.* Отъ вет. Ф. Хелковский, 9. — *Предпазване отъ прилѣпчивитъ болѣсти.* Отъ проф. Т. Билрота, прев. Т. Георгиева, 17. — *Първа помощъ въ случай порѣзване, натѣртване и убождане.* Отъ д-ра М. О.

¹⁾ Курсивъ показва оригиналнитъ статии; послѣднитъ безъ подписъ съ на редактора.

Перфилъева, 22. — *Предпазване отъ сифилисъ*, 95. — Първа медицинска помощ на пострадавшиѣ отъ блѣскавица, прев., 98. — *Предпазването на шарката въ Англия*. Отъ д-ра П. Горовицъ, 104. — *Предпазително присаждане срѣщу холерата*, 104, 135, 147 и 177. — *Предпазително присаждане срѣщу бѣса*, 185. — *Първа помощ при крѣвотечение отъ нозѣтъ*, 115. — *Първа помощ при изгоряването*, 122. — *Първа помощ противъ крѣвотечението*. По д-ра Пистора, 129. — *Първа помощ на ранения войникъ на бойното поле*. Отъ проф. Ф. Есмарха, 165. — *Превързка на рани*, 160. — *Първо преглѣждане на болни съ искълчени и пречупени части на тѣлото*, прев., 169. — *Първа помощ на мнимоумрѣлитѣ вслѣдствие на крѣвотечението*. Отъ д-ра К. Ф. Трояновскій, 170. —

Ситна шарка. Пр. Т. Г., 6. — Сифилисъ. Отъ д-ра Н. Петрова, 63 и 72. — *Спиране на крѣвотечението*, 168. —

III. Обществень животъ.

Абониментна болѣсть, 65. — Благотворителни дружества въ София, 91. — Благосъстояние на селенитѣ, 138. — *Вредъ за тѣжкитѣ жени отъ тансуването*, 24. —

Гнила жаба въ Руссе, 138. — *Дѣятелността на Варненския оспений телятникъ*, 31. — Дружество «Червенъ Кръсть» въ Кюстендилъ, 47. —

За околийскитѣ лѣкари, 14. — *За мъркитѣ срѣщу холерата*, 30. — *За роденитѣ и умрѣлитѣ въ Варненската околия*, 38. — *За банитѣ у насъ*, 38. — За саморазвитieto на младежѣта, 83. — За економическото ни състояние, 138. —

Клане на добитѣка въ Варна, 23. — *Лѣкари и общество*, 77. — *Лѣкаритѣ въ Княжеството*, 99. — *Лѣкарски съвети на «Нар. Учпт.»*, 138. —

Министерскитѣ циркуляръ, 91. — Мѣрение на Трънския болничень съветъ, 131. — Мѣстна хроника, 8, 31, 47, 58, 66, 74, 84, 91, 99, 107, 115, 132 и 139. —

Нападвания на лѣкаритѣ, 131. — Не-

смѣшка върху научнитѣ съобщения, 138. — *Нови правилници по санитарната частъ*, 147. —

Обвинение на аптекаря, 74. — *Оплаквания на българскитѣ вѣстници*, 106. — *Организиране на благотворителнитѣ дружества*, 147. — *Общественна самопомощъ*, 157. —

Прекратяване на «Мед. Сбирка», 24. — *Производство на афиона въ Македония*, 58. — *Престъжленнето въ «Буру-Бугларъ»*, 83. — *Помощ на в. «Здравие»*, 148. — *Распоредяването на Софийскитѣ вметъ*, 106. —

Статистическия свѣдения за гр. Балчикъ. Отъ д-ра М. В. Игнатъева, 45. — *Съзаклятие на поповетѣ*, 46. — *Събиране на материяли за санитарното състояние на Княжеството*, 74. — *Санитарни отчети*, 90. — *Сифилисъ въ нѣкои околии*, 91. — *Санитарни мѣрки*, 98. — *Самозванни лѣкари*, 148. —

Тържествата въ паметъ на св. Кирилъ и Методий, 57. —

Уставъ на Българското Дружество отъ «Червенния Кръсть», 158. —

Фалсификация на виното, 131. —

IV. Лѣкарска корресонденция.

Болѣсти на сърдцето, 115 и 156. — *Вредъ отъ пушенето*, 39. — *Вампири*, 92. — *Гну «Голубъ»*, 31. — *Глисти*, 39. — *Гробища*, 74. — *Дезинфекция*, 92. — *Кашлица*, 84. — *Лѣкуване на брадавицитѣ*, 8. — *Лѣкуване на пѣхотѣтъ*, 100. — *Миризмата отъ устата*, 107. — *Промѣняване на мѣстожителството при блатната треска*, 100. — *Програма за живѣяние*, 75. — *Расходки и безсѣние*, 58. — *Фистула*, 84. — *Хроническа болѣсть*, 107. —

V. Библиография.

Домашенъ омеопатический лѣкаръ, 123. — *За военната гимнастика*, 15. — *Медицинско списание*, 99. — *В. «Напредъ»*, 47. — *В. «Работникъ»*, 66. — *Устройството на човѣческото тѣло*, 47. — *Учение за физическото възпитание на дѣцата*, 139. —

Заклучителни думи, стр. 173.

ЗДРАВНЕ

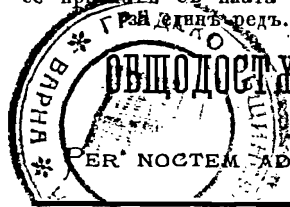
излиза два пѣти въ мѣсецъ, на
всѣко 1 и 15 число.

Цѣната

на в. „Здравне“ съ испращанieto:
за година седемъ лева, за 6 мѣ-
сеца — четири лева, отдѣлний
брой — 30 ст.

Обявления

се приематъ съ плата по 30 ст.
Грѣди въ редъ.

ЗДРАВНЕ**АБОНАТИТЪ**

въ гр. Варна се приематъ въ кни-
жарницата на А. В. Велчева.

Абонатитъ въ Княжеството се
адресиратъ направо до редакцията
въ гр. Варна.

Въ Источна Румелия
абонатитъ внасятъ спомоществова-
ния си (35 гроша, нъ не въ
марки) на г. П. Карловский
въ Пловдивъ.

ВЪЩОДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВЪСТНИКЪ

PER NOSTEM AD LUCEM!

ОТЪ МРАКЪ КЪМЪ СВѢТЛИНА!

ИЗВЛЕЧЕНИЕ ОТЪ ВТОРИЯ ПРОБНИЙ БРОЙ.**Прости домашни лѣчебни средства.**

Отъ д-ра М. В. Инатъева.

Проститъ домашни средства винаги се показватъ по-малко завлекателни, отколкуто сложнитъ, които сж по-трудно достъпни. Ето защо ний постоянно прибѣгваме къмъ помощъ на аптекарски средства тамъ, гдѣто твърдѣ легко, въ полза на болния и выгодно за насъ, можали би да си услужимъ съ просто домашне лѣкуване. Като не знаемъ, а по-нѣкой пѣтъ и не искаме да знаемъ, че подъ ржцѣтъ ни, въ дома, се намиратъ много дѣйствителни лѣчебни средства, ний, безъ да помогнемъ на болния и въ неговъ вредъ, често губимъ златното време. Най-сетнѣ, още по-често се случва, че ний, ако и да знаемъ твърдѣ добръ лѣчебното дѣйствие на нѣкое домашне средство, не го употребяваме само за това, защото е просто и се обръщаме за свѣтъ къмъ бабитъ, билеритъ и тому подобни лица, които съ различни прибавления; горѣ-долу вредни, съ различни притчи, горѣ-долу безполезни, употребяватъ почти сжщитъ средства, нъ облечени въ таинственностъ — и съ това тѣ приобрътаватъ нашето довѣрие. Подобно отношение къмъ проститъ средства, особенно отъ страна на малко състоятелнитъ и бѣднитъ хора, не може да се одобри. Домашнитъ средства именно за това сж и добри, че тѣ сж прости, винаги се намиратъ подъ ржцѣтъ ни и сж евтени. Тѣзи обстоятелства иматъ въ живота голѣмо зна-

чение и, благодарение на тѣхъ, проститъ домашни средства заслужватъ на пълно нашето внимание. Има твърдѣ много домашни средства. Ний ще почнемъ нашето описание отъ по-проститъ.

В о д а т а

още въ старитъ времена се е употребявала съ лѣчебна цѣль. Историята — какъ се е развило лѣкуването съ вода — е въ висока степенъ поучителна. Лѣкаритъ въ старитъ времена употребявали студената вода, като лѣчебно средство, нъ почти исключительно при външнитъ повреждания и болѣсти. По-послѣ наблюденията на старитъ лѣкари за полезното дѣйствие на водата били забравени и средневѣковнитъ лѣкари водата не употребявали, като предпочитали „лѣкове“. Съ това се възползували бабитъ и билеритъ, които, като знаяли изъ опитъ цѣлебното дѣйствие на водата, взели да я употребяватъ, особенно при външнитъ повреждания и наранявания, разумѣва се, съ различни добавления, притчи, заклѣвания, баепия, като увѣрявали, че въ послѣднитъ се заключава всичката сила. Резултатътъ ги оправдавалъ и предизвиквалъ къмъ тѣхъ довѣрие. По такъвъ начинъ, напр., въ 1553 год. много ранени при ограждането на града Мецъ сж се обръжли не къмъ знаменития въ това време хирургъ (джираджия) Паре, а къмъ единъ билеръ, нѣкой си Дубле, на който

искусството се състояло въ това, че той произнасялъ различни закльвания надъ болнитѣ и турялъ кърпи, намокрени въ студена вода, къмъ раната, предварително омиа съ вода. Другъ подобенъ случай билъ слѣдующия: въ 1785 год. въ една изъ военнитѣ болници, въ града Страсбургъ, било доведено значително число ранени съдати вслѣдствие разрива на орждия. Щомъ се разнеслъ слухъ за това несчастье, явилъ се нѣкой си шарлатанинъ, който можалъ да убѣди началството на града въ това, че той, съ помощта на своето закльвание, може въ скоро време да излѣчи раненитѣ само съ проста вода. Него му било позволено да лѣкува означенитѣ болни, а на лѣкаритѣ, за да не разрушжтъ неговото ужъ вълшебство, билъ даденъ приказъ, да се отдалечжтъ на време. Чистото държане на ранитѣ, промиванieto имъ съ студена вода, гуждане мокри кърпи съ студена вода — всичко това, дѣйствиетелно съпровѣждаемо всѣкий пжтъ съ различни движения на ржцѣтѣ и тихоговорение — довело къмъ доста бързо зарастяване на ранитѣ и болнитѣ оздравили. Подобни случаи и, най-сетнѣ, указания изъ непосредствения опитъ подбудили докторитѣ да испитатъ сами дѣйствието на водата и нейното лѣчебно значение при различни болѣсти. Излѣзло, че, споредъ тѣхнитѣ наблюдения, водата, безъ всѣко вълшебство, показвала още по-цѣлителна сила. Това подбудило къмъ по-нататъшно разискване. По-такъвъ начинъ водата, малко-помалко, взела да нампра все повече и повече приспособление въ лѣкарската практика. Наблюденията, които сж направени отъ лѣкаритѣ за дѣйствието на водата върху човѣшкото тѣло, до толкова сж разяснили сжщественното дѣйствие на водата и нейното сериозно значение въ това отношение, щото въ настоящето време не само, че нѣма лѣкаръ, който не употрѣблѣ-би водата въ тѣзи или други случаи, като лѣчебно средство, нъ сжществуватъ даже цѣли лѣчебници и болници, въ които всичкото лѣкуване е основано исклучително на употрѣбяване водата въ тази или друга форма. Такова, най-сетнѣ, се е показало могуществениото цѣлебно значение на водата, на която — било време — нито лѣкаритѣ, нито общест-

вото не обѣрщали никакво внимание, защото тя била твърдѣ просто средство!

Обширното употрѣбяване на водата за лѣкуване на болѣститѣ е основано на това, че тя сама по-себе си, по своята сжщностъ, по своя съставъ, ако тя само е чиста, не докарва никакво вредно дѣйствие на тѣлото и съ това дава възможность на безгранично ползovanje отъ нейнитѣ физически свойства, т. е., отъ нейната топлина или хладность, отъ нейната плътность, отъ подвижността на нейнитѣ частици и отъ нейната способность да растопява въ себе си другитѣ вещества.

Водата може да дѣйствува на нашето тѣло или при посредство тѣй нарѣченитѣ компресси т. е. намокрени въ вода кърпи, или при посредство на припарки и грѣлки ¹⁾, или направо въ видъ на баня, поливание, отриванне, душъ ²⁾, гаргара, пиенне и, най-сетнѣ, въ видъ на пара, сиѣгъ или ледъ.

Успѣха на лѣкуване съ вода, тѣй сжщо както и съ гѣко друго средство, зависи отъ точността и правилността, съ които тя се употрѣблява. Затова точното знаенне на способи за употрѣблението на водата съставлява необходимо предварително условие при желанне да се възползуваме отъ нея съ лѣчебна цѣль. Къмъ тѣхното описание ний и пристѣпваме.

Компресъ се прави по слѣдующия начинъ: взема се чиста кърпа, намокря се въ вода, истиска се малко и се гужда на раната. Употрѣблението на компреситѣ е добро за това, защото е просто и не иска много вода. Различаватъ студени, топли и сѣгрѣвающи компресси. **Студени компресси** сж тѣзи, за които се мокрятъ кърпи въ студена вода. При това се взема кърпа отъ такава величина, щото, като бжде сгжжита на двѣ или четире, да може да покрие това мѣсто, на което трѣба да се гуди; тя се държи на тѣлото до като почне да се стопля, слѣдъ което пакъ се намокря въ студена вода и се гужда на сжщото мѣсто. Може да се взематъ двѣ кърпи, щото, до като

¹⁾ Грѣлка се нарича съставъ отъ гравитионъ и горѣща вода, който се употрѣблява, за да се стопли тѣло на болни.

²⁾ Душъ се нарича, когато водата гуде на тѣло, като дъждъ.

едната лежи на мѣстото, другата кисне въ водата и се размѣнява съ първата, кога тя се е вече стопила. Кърпите трѣба да се гуждатъ въ нѣкоя чаша, която да се намира близо до болния, щото промѣняването на компреситѣ да става по-скоро.

Топли компреси. — Взема се кърпа въ такава величина, щото, като се сгъне на четири или осемъ, да бѣде малко по-голѣма отъ това мѣсто, където ще се гуди; намокрятъ я въ топла вода и, като се истиска малко, туря се на тѣлото; отъ горѣ ѝ, за да се задържи испарението на водата, гуждатъ мошамъ, или книга намазана съ мазъ, или, най-сетнѣ, едно парче суха кожа. Тѣзи нѣща трѣба да бѣждатъ по-голѣми отъ кърпата, щото послѣдната да се не вижда. Отъ горѣ на мошамата или нѣщата, които я замѣняватъ, гуждатъ едно парче шаекъ, фанела, вата, памукъ, вълна или други подобни нѣща, които трѣба да бѣждатъ по-голѣми отъ мошамата или нѣщата, взети на мѣсто нея. Направенъ по такъвъ начинъ топлия компресъ привързватъ го съ една кърпа, поясъ или друго нѣщо къмъ тѣлото. Ако такъвъ компресъ е туренъ внимателно и правилно, то той твърдѣ добръ и силно стопля лежащата подъ него частъ на тѣлото. Единъ и същиятъ топлия компресъ може да сѣди, безъ да се промѣни, 10—12 часа, послѣ което той се снима и, ако е потребно, гужда се пакъ по същия редъ, както е описано по-горѣ.

Компресъ се нарича съгрѣвающъ, когато кърпата за компресъ се намокря въ много студена вода и, като се изцѣди малко, гужда се право на тѣлото, а на нея едно парче мошамъ, послѣ едно парче шаекъ, както това е описано и по-горѣ относително топлия компресъ. Условието, щото шаекъ да бѣде по-голѣмъ отъ мошамата, а послѣдната по-голѣма отъ кърпата, която е положена къмъ тѣлото, трѣба да бѣде съблюденъ и относително съгрѣвающия компресъ. Съгрѣвающия компресъ най-напредъ дѣйствува съ своята хладнота, а послѣ, когато приложената на тѣлото мокра кърпа се стопли, дѣйствува вече съ своята топлина. Компресъ трѣба да се мѣни всѣки 3—4 часа.

Съгрѣвающитѣ и студени компреси може

да се правятъ по цѣлото тѣло въ видъ на тѣй нарѣчено «загниванне». **Студени загнивания** се правятъ по слѣдующия начинъ: намокрятъ единъ чаршавъ въ студена вода и го постилатъ на кревата; на него гуждатъ болния да легне по-средата и послѣ го загниватъ тѣй, щото чаршавъ вредъ до-брѣ да се допира до тѣлото му. Ако е потребно, повтарятъ още веднажъ загниванieto съ другъ чаршавъ. **Съгрѣвающы загнивания** се правятъ тѣй: постилатъ единъ върхъ другъ два юргана (или единъ дебелъ); отъ горѣ му турятъ намокренния въ студена вода чаршавъ; на него гуждатъ болния и го загниватъ първо съ чаршавъ, а послѣ съ покривалата (юрганитѣ) и го оставятъ тѣй на 20—30 минути.

(Сидва.)

Ситна шарка.¹⁾

Прев. Т. Г.

Ситната шарка, по природата си, принадлежи къмъ прилипчивитѣ болѣсти. — Най-главния признакъ на ситната шарка е, че тя испива всичката кожа, или по-голѣмата ѝ частъ, съ червени малки пятна (дамги), тѣй щото всичката кожа става като боядисана въ червена боя. Въ същото време въ гърлото се забѣлѣзва червенина и наболява при гълтанието. Червенината на кожата зависи отъ испиванieto на множество малки точки, които, като се съединятъ една съ друга, предаватъ на всичкото тѣло еднакава червена боя; болнитѣ ставатъ червени, като раки. Ако по такава кожа преведемъ прѣста си, като я малко натискамъ, то, въ видъ на бѣлѣтъ, остава бѣла линия. Този признакъ удостоверява, че червенината на кожата е произлѣзла неотколѣ и зависи отъ временно приливане на кръвта къмъ кожата, а не отъ постоянното измѣняване на цвѣта ѝ. Въ другитѣ случаи, при ситната шарка, червенитѣ пятна на кожата се расподѣлятъ неравномерно, но всѣкога запазватъ своя червенъ цвѣтъ, който е отличителенъ за распознаването на болѣстия. Бързото появяване на тѣзи пятна по всич-

¹⁾ Изъ книгата Н. Петрова: «Бесѣды врача».

ката кожа, едновременно увеличаване на треската и болъжките при гълтането — сж най-главните признаци на ситната шарка.

Въ твърдѣ малко случаи ситната шарка се развива безъ да е имало заразяване. Ако въ нѣкоя мѣстност се срѣщатъ много еднакви разболѣвания съ исипване червени пятна, то всѣко ново разболѣване, макаръ и съ не до толкова ясно исипване, може да се приеме, че е ситна шарка. По нататъшното течение на болѣстѣта ще потвърди истинното распознаване.

Сжщността на заразителното вещество на ситната шарка тѣй сжщо не е точно извѣстно, както и на другитѣ заразителни болѣсти. Най-главното свойство на заразата отъ ситната шарка се състои въ това, че тя винаги причинява само ситна шарка, нѣ не може да причини никаква друга болѣст. Заразителното начало се съдържа въ испаренията на болнитѣ и въ въздуха, който ги окръжава; това се доказва отъ разболѣването на хората, които се намиратъ близо около болнитѣ отъ ситна шарка и чрезъ възможността да се занесе заразата отъ трете лице, което често остава здраво, а само занася заразата отъ болния на здравия.

Наклонността къмъ разболѣване отъ ситна шарка не е твърдѣ распространена; тя е значително по слаба отъ наклонността къмъ разболѣване отъ едрата шарка и брусницата. Човѣкъ, презъ всичкия си животъ, само веднажъ се разболѣва отъ ситна шарка. Дѣцата отъ двѣ години на горѣ се разболѣватъ отъ ситна шарка твърдѣ често; възрастни и стари хора — твърдѣ рѣдко. Ситната шарка въ голѣмитѣ градове никога не се прекратява съвършено и отъ време на време пребира своитѣ жертви. До сега е останало неизвѣстно — защо въ нѣкои случаи ситната шарка се развива епидемически¹⁾; предполага се, че незнанието, какъ да се обръщаме съ болнитѣ и съ предметитѣ, които ги окръжаватъ, играе роль въ распространението на тая болѣст.

Ситната шарка, като и всѣка друга трескава болѣст, се захваща съ общо ос-

лабване, чести помързвания и трѣперания; болния се оплаква, че главата му тѣжи, гърлото му изсъхва, подига му се да блюва, даже и блюва, не може свободно да гълта; въ гърлото се съглѣжда червенина отъ малиновъ (тъмно червенъ) цвѣтъ. Ситната шарка у много дѣца се захваща съ сънливостъ, не имъ се иска да играятъ, а по нѣкога даже съ много спанне; въ съня си дѣцата често блънуватъ и това блънуване се придружава съ трѣперание. Горѣщината на тѣлото постепенно се усилюва; на вторий или на третий день се появява исипването въ видъ на малки червени точки. Пъпчицитѣ най-напредъ се показватъ на шията, отъ послѣ бързо премпнаватъ на гръдитѣ, гърба и по всичката останала повърхност на тѣлото. На лицето, повечето пжти, нѣма пъпчици, нѣ тѣй като въ това време болния има голѣма топлина, то вслѣдствие на това лицето става червено. Въ гърлото червенината става по-ясна, языка се покрива съ желтиникави дамки и болния гълта трудно храната. Въ тѣзи двѣ-три депоиция — положението на болния бива най-тѣжко и безпокойно, което зависи отъ голѣмата топлина на тѣлото, която вредно влияе на силитѣ на болния и разрушава неговото здравие. Подиръ нѣколко дня тѣзи припадѣци постепенно изчезватъ, топлината на тѣлото пада, пъпчицитѣ поблѣдняватъ и захващатъ да се лющатъ; върхния слой на всѣко пятно се отдѣля въ видъ на бѣловати люспички. Въ нѣкои случаи кожата се лющи не на люспички, а на цѣли парцали. Лющението на кожата при ситната шарка е твърдѣ отлчительно, щото само по това може да се опредѣли болѣстѣта, ако би другитѣ признаци сж останали незаблѣзани. Въ края на втората недѣля, отъ началото на болѣстѣта, на тѣлото не оставатъ никакви блѣзни отъ пъпчицитѣ. Болния се осѣща значително по бодръ, червенината и надутостѣта въ гърлото се изгубватъ и болния захваща да оздравя. Такъвъ е обичния вървежъ на ситната шарка, ако тя се е явила сама и не се е придружавала съ никакви други болѣсти. — Нѣ въ много случаи ситната шарка върви неправилно, влече съ себѣ си и други болѣсти, които вредно влияятъ на живота

¹⁾ Щомъ отъ една болѣстъ едновременно сж болни много хора, тя се нарича *епидемическа*.

на болния и изискватъ голѣмо внимание при лѣкуванетоъ му.

Неправилности въ течението на ситната шарка се срѣщатъ по-често, отъ колкото при едрата шарка и брусницата: особно внимание заслужва този буенъ видъ на болѣстѣта, който още отъ първитѣ дни се явява съ много висока топлина на тѣлото, която докарва болнитѣ до изгубването на паметѣта си. Въ подобни случаи испиванието бива довольно блѣдно, крапшицитѣ (ржцѣтѣ и краката) сж студени, глѣдеца често е расшироченъ; всичкото тѣло на болния се свива отъ трѣперки. Такова течение на ситната шарка бързо веде къмъ смъртъ (въ едно или двѣ денонощия), и оздравянието е почти невъзможно, вслѣдствие силното ослабване на болния. Ако нѣкои отъ болнитѣ прекарватъ тѣжкитѣ три-четире дена и дохождатъ до лющението на кожата, то и въ този случай много отъ тѣхъ погиватъ отъ послѣдователнитѣ болѣсти, които се развиватъ въ течение на оздравянието.

Въ числото на съпровождающитѣ ситната шарка болѣсти, които се показватъ въ първия день на испиванието и даже често нѣколко часа по-напредъ, първо мѣсто заема надуването на ципата и слѣзитѣ (сливницѣтѣ) въ гърлото. Въ нѣкои случаи това надувание достига до такъвъ голѣмъ размѣръ, щото затруднява гълтанието на храната и се образуватъ нариви, които се пробиватъ. Тѣзи нариви довольно често причиняватъ умъртвение на тканитѣ, което се познава по-лошавата миризма изъ устата на болния. Тази миризма се забѣлѣзва при о-

сложнението ситната шарка съ гнилата жаба, при която гълтанието се затруднява до най-висока степенъ. По нѣкога всички тѣзи поражения се осложняватъ още и съ възпаление на гръклана, отъ което болния присипва. Присъединяването на гнилата жаба къмъ ситната шарка е толкова често, щото има мнѣние, че ситната шарка не бива безъ гнила жаба, което е несправедливо; макаръ че гнилата жаба най-често отъ всичко се присъединява къмъ ситната шарка. Сложнитѣ измѣненія въ гърлото, макаръ да нѣматъ влияние на испиванието, много сж опасни за живота на болния. При счастливо прекарвание на ситната шарка, раничкитѣ въ гърлото зарастятъ много полегка и често подиръ тѣхъ оставатъ течения изъ ушитѣ или тѣжко чувание, което може да остане презъ цѣлия животъ.

На втората недѣля отъ началото на болѣстѣта, въ време на лющението на кожата, болния е въ опасностъ да не стане възпаление на бѣбрецитѣ, което се познава отъ набирание въ корема вода. При такова осложнение краката, корема, ржцѣтѣ, лицето биватъ отекли, като да сж напълнени съ вода, отъ което се и получило названието «водянка». Колкото често се наблюдава гнила жаба въ начало на ситната шарка, толкова често се случва водянка въ време на оздравянието — въ послѣднитѣ шестъ недѣли отъ началото на болѣстѣта. Този срокъ се чете опакавъ и изисква особно внимание за глѣданието на болнитѣ, които сж прекарвали благополучно буйния трѣскавъ срокъ на испиванието. (Слѣдва.)

